

WPŁYW PRZECHOWYWANIA NA ZAWARTOŚĆ SPRĘŻONEGO KWASU LINOLOWEGO (CLA) I INNYCH IZOMERÓW TRANS KWASÓW TŁUSZCZOWYCH W JOGURTACH

*Przedmiotem badań była ocena wpływu czasu przechowywania jogurtów na zawartość kwasu *cis9trans11* C18:2(CLA) oraz izomerów *trans* kwasu C18:1 i C18:2 w tłuszczu wydzielonym z tych jogurtów. Analizie poddano świeżo wyprodukowane jogurty oraz jogurty przechowywane w warunkach chłodniczych, temperatura $5 \pm 1^\circ\text{C}$ przez 21 dni. Analizy przeprowadzono metodą chromatografii gazowej. Jogurty badano po 8, 16 i 21 dniach przechowywania.*

*Przeprowadzone badania wykazały, że czas przechowywania jogurtów istotnie wpływał na obniżenie zawartości sprzężonego kwasu linolowego *cis9trans11* C18:2 (CLA) oraz na obniżenie zawartości izomerów *trans* kwasu C18:1 i kwasu C18:2 w tłuszczu wydzielonym z analizowanych jogurtów.*

Słowa kluczowe: jogurt, sprzężony kwas linolowy, izomery *trans*, czas przechowywania.

WSTĘP

Terminem „kwas linolowy o wiązaniach sprzężonych (CLA)” określa się grupę pozycyjnych i geometrycznych izomerów kwasu linolowego (C18:2), w których dwa wiązania podwójne oddzielone są tylko jednym wiązaniem pojedynczym. W tej grupie izomerów, w tłuszczu przeżuwanym w największej ilości występuje kwas *cis9trans11* C18:2, który w tłuszczu mleka stanowi od 75 do ponad 90% sumy izomerów kwasu C18:2 o wiązaniach sprzężonych [8, 12]. Kwas *cis9trans11* C18:2 wykazuje szereg pozytywnych dla zdrowia właściwości, m.in. przeciwnowotworowe, przeciwmiażdżycowe, przeciwutleniające i przeciwzapalne [9, 10, 11, 13]. Głównym naturalnym źródłem CLA w diecie człowieka jest mleko i jego przetwory. Średnia zawartość CLA w mleku krów waha się w przedziale od 3 do 6 mg/g tłuszczu [5]. W produktach mleczarskich zawartość sprzężonego kwasu linolowego kształtuje się w przedziale od 2,9 do 11,3 mg/g tłuszczu [18]. Wyższa zawartość CLA w tych produktach może wynikać z faktu, że niektóre bakterie fermentacji mlekowej (zależnie m.in. od ich ilości, czasu działania i zastosowanych warunków inkubacji) mają zdolność do syntezy CLA, dzięki czemu mogą przyczyniać się do wzrostu jego poziomu w produktach mleczarskich (serach czy fermentowanych produktach mleczarskich) [2, 4, 6, 16].

Celem badań była ocena wpływu czasu przechowywania jogurtów na zawartość sprzężonego kwasu linolowego *cis9trans11* C18:2 (CLA) oraz izomerów *trans* kwasu C18:1 i C18:2 w tłuszczu wydzielonym z tych jogurtów.

1. MATERIAŁ I METODY BADAŃ

Materiał badany stanowiły jogurty świeże i jogurty przechowywane w warunkach chłodniczych, temperatura $5 \pm 1^\circ\text{C}$, przez 21 dni. Analizy przeprowadzono po 8, 16 i 21 dniach przechowywania. Za każdym razem do badań analitycznych pobierano po cztery próbki jogurtów. Wszystkie analizy wykonywano w dwóch równoległych powtórzeniach. Objęte badaniem jogurty zostały wyprodukowane w Centrum Edukacyjno-Badawczym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Surowcem do ich produkcji było mleko zbiorcze pochodzące z rejonu Olsztyna, dostarczone cysterną na halę technologiczną. Jogurty wyprodukowano metodą termostatową. Do ich produkcji zastosowano kulturę starterową firmy Chr.Hansen YC-X11.

Tłuszcz z badanych jogurtów wydzielano za pomocą metody Folcha [1].

Estry metylowe kwasów tłuszczowych przygotowano według metody IDF, stosując metanolowy roztwór KOH [3].

Skład kwasów tłuszczowych oznaczano metodą chromatografii gazowej (GC), stosując chromatograf gazowy HP6890 z detektorem płomieniowo-jonizacyjnym i 100-metrową kolumną kapilarną z fazą CP Sil 88. Identyfikację pików kwasów tłuszczowych i izomerów *trans* kwasów tłuszczowych prowadzono przez porównanie z czasami retencji wzorców estrów metylowych kwasów tłuszczowych firmy Sigma-Aldrich i Supelco oraz na podstawie danych literaturowych [7]. Udział sprzężonego kwasu linolowego i oznaczonych izomerów *trans* kwasu C18:1 oraz oznaczonych izomerów *trans* kwasu C18:2 obliczano względem wprowadzanego standardu (estru metylowego kwasu C21:0, czystość ~99%, nr katalogowy H3265, zakupiony w firmie Sigma-Aldrich). Wszystkie analizy wykonywano w dwóch równoległych powtórzeniach. Obliczenia statystyczne wykonano w programie STATISTICA 10.

2. WYNIKI BADAŃ I Dyskusja

Wyniki pomiarów zawartości sprzężonego kwasu linolowego *cis9trans11* C18:2 oraz zawartości izomerów *trans* kwasu C18:1 i kwasu C18:2 w badanych jogurtach świeżych i przechowywanych wykazały, że średnia zawartość CLA w tłuszczu wydzielonym z objętych badaniem świeżych jogurtów wynosiła 5,24 mg/g tłuszczu. Ilość tego kwasu w jogurtach badanych po 8 dniach przechowywania była istotnie niższa niż w jogurtach świeżych i wynosiła 3,01 mg/g tłuszczu. Dłuższy czas przechowywania wpływał na dalsze obniżanie zawartości

tego kwasu, do wartości 2,94 mg/g tłuszczu w jogurtach badanych po 21 dniach przechowywania (tab. 1).

Spadek zawartości kwasu *cis9trans11* C18:2 w jogurtach z mleka krowiego, przechowywanych 14 dni w temperaturze 5°C, stwierdzili też Serafeimidou i inni [14]. W jogurtach badanych przez tych autorów w pierwszym dniu przechowywania CLA było na poziomie 0,41 g/100 g tłuszczu. W jogurtach badanych po 7 dniach przechowywania ilość sprzężonego kwasu linolowego wynosiła 0,45 g/100 g tłuszczu, a w jogurtach badanych po 14 dniach przechowywania – 0,24 g/100 g tłuszczu.

Tabela 1. Zawartość CLA oraz innych izomerów *trans* kwasów tłuszczowych w jogurtach świeżych i przechowywanych (mg/g tłuszczu)

Table 1. The content of CLA and other *trans*-fatty acids in fresh and stored yoghurts (mg/g of fat)

Izomery <i>trans</i>	Jogurty			
	Świeże (n = 4) $\bar{x} \pm s$	Po 8 dniach (n = 4) $\bar{x} \pm s$	Po 16 dniach (n = 4) $\bar{x} \pm s$	Po 21 dniach (n = 4) $\bar{x} \pm s$
<i>cis9trans11</i> C18:2(CLA)	5,24^a ±0,07	3,01^b ±0,09	2,98^b ±0,07	2,94^b ±0,05
<i>t6 - t9</i>	4,76 ^a ±0,09	2,76 ^b ±0,12	2,73 ^b ±0,03	2,64 ^b ±0,05
<i>t10 + t11</i>	14,53 ^a ±0,10	8,48 ^b ±0,26	8,31 ^b ±0,11	8,23 ^b ±0,13
<i>t12</i> C18:1	2,91 ^a ±0,03	1,68 ^b ±0,06	1,65 ^b ±0,03	1,62 ^b ±0,02
<i>t16</i> C18:1	2,86 ^a ±0,07	1,63 ^b ±0,07	1,64 ^b ±0,01	1,61 ^b ±0,01
Σ <i>trans</i> C18:1	25,06^a ±0,14	14,54^b ±0,50	14,33^b ±0,18	14,10^b ±0,20
<i>c9 t13</i>	1,90 ^a ±0,07	1,05 ^b ±0,05	1,09 ^b ±0,05	1,08 ^b ±0,02
<i>c9 t12</i>	3,00 ^a ±0,10	1,83 ^b ±0,08	1,66 ^c ±0,10	1,62 ^c ±0,01
<i>t11 c15</i>	1,08 ^a ±0,14	0,54 ^b ±0,10	0,60 ^b ±0,15	0,79 ^c ±0,14
Σ <i>trans</i> C18:2	5,97^a ±0,14	3,42^b ±0,10	3,35^b ±0,24	2,94^b ±0,05

Objaśnienia: $\bar{x} \pm s$ – wartość średnia ± odchylenie standardowe; n – liczebność próbek, wartości średnie oznaczone różną literą w wierszach różnią się statystycznie istotnie ($p \leq 0,05$).

Odwrotne tendencje cytowani autorzy zaobserwowali w jogurtach z mleka owczego. Zawartość CLA w jogurtach badanych w pierwszym dniu przechowywania wynosiła 0,52 g/100 g tłuszczu, w jogurtach badanych w 7. dniu przechowywania była na poziomie 0,47 g/100 g tłuszczu. Wyższą zawartość kwasu *cis9trans11* C18:2, wynoszącą 0,76 g/100 g tłuszczu, autorzy stwierdzili w jogurtach badanych w 14. dniu przechowywania. Niższe zawartości CLA w przechowywanych mlecznych napojach fermentowanych, wyprodukowanych przy udziale różnych kultur starterowych, zaobserwowali też Domagała i inni [2]. Przeprowadzone przez cytowanych autorów badania wykazały, że fermentowane napoje mleczarskie analizowane po 14 dniach przechowywania w temperaturze 5–8°C charakteryzowały się niższą zawartością CLA niż napoje świeże. Obserwowany spadek zawartości CLA

w przechowywanych produktach mleczarskich, według niektórych autorów, może być wynikiem reakcji utleniających, które są przyczyną niszczenia sprzężonego układu wiązań podwójnych, powodując w ten sposób obniżanie ilości CLA w przechowywanych produktach [15, 17].

Zawartość oznaczonych izomerów *trans* kwasu C18:1 oraz izomerów *trans* kwasu C18:2 też ulegała obniżeniu podczas przechowywania. W świeżych jogurtach sumaryczna zawartość izomerów *trans* kwasu C18:1 wynosiła 25,06 mg/g tłuszczu, a izomerów *trans* kwasu C18:2 – 5,97 mg/g tłuszczu. W tłuszczu wydzielonym z jogurtów analizowanych po 8 dniach przechowywania stwierdzono istotnie niższe zawartości sumy tych izomerów. Udział izomerów *trans* kwasu C18:1 obniżył się do 14,54 mg/g tłuszczu, a izomerów *trans* kwasu C18:2 – do 3,42 mg/g tłuszczu. Tłuszcz wydzielony z jogurtów po 16 i 21 dniach przechowywania charakteryzował się jeszcze niższą sumaryczną zawartością zarówno izomerów *trans* kwasu C18:1, jak i izomerów *trans* kwasu C18:2. Zmiany te nie były jednak istotne statystycznie (tab. 1).

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badania wykazały, że czas przechowywania jogurtów istotnie wpływa na zawartość sprzężonego kwasu linolowego *cis9trans11* C18:2 (CLA) oraz na zawartość izomerów *trans* kwasu C18:1 i kwasu C18:2 w tłuszczu tych jogurtów. W analizowanych jogurtach najwyższą zawartość CLA oraz innych izomerów *trans* kwasów tłuszczowych stwierdzono w jogurtach świeżych. Przez cały okres chłodniczego przechowywania jogurtów obserwowano spadek zawartości tych izomerów. Najniższe zawartości CLA oraz innych izomerów *trans* kwasów tłuszczowych stwierdzono w tłuszczu jogurtów badanych po 21 dniach przechowywania.

LITERATURA

1. Christie W.W., *Lipid analysis. Isolation, separation, identification and structural analysis of lipids*, Pergamon Press, Oxford, 1973, s. 39–40.
2. Domagała J., Sady M., Najgebauer-Lejko D., Czernicka M., Witeska I., *The content of conjugated linoleic acid (CLA) in cream fermented using different starter cultures*, *Biotechnology in Animal Husbandry*, 2009, 25(5–6), s. 745–751.
3. IDF standard 182:1999. *Milkfat: Preparation of fatty acid methyl esters*.
4. Jiang J., Björck L., Fondèn R., *Production of conjugated linoleic acid by dairy starter cultures*. *Journal of Applied Microbiology*, 1998, 85, s. 98–102.
5. Kelly L.M., Berry J.R., Dwyer J.M., Griinari J.M., Chouinard P.Y. et al., *Dietary fatty acid sources affect conjugated linoleic acid concentrations in milk from lactating dairy cows*, *Journal of Nutrition*, 1998, 128, s. 881–885.
6. Kim Y.J., Liu R.H., *Increase of conjugated linoleic acid content in milk by fermentation with lactic acid bacteria*, *Journal of Food Science*, 2002, 67(5), s. 1731–1737.

7. Kramer J.K.G., Blackadar C.B., Zhou J., *Evaluation of two GC columns (60-m SUPELCOWAX 10 and 100-m CP Sil 88) for analysis of milkfat with emphasis on CLA, 18:1, 18:2 and 18:3 isomers, and short- and long-chain FA*, *Lipids*, 2002, 37(8), s. 823–835.
8. Lin H., Boylston T.D., Chang M. J., Luedecke L.O., Shultz T.D., *Survey of the conjugated linoleic acid contents of dairy products*, *Journal of Dairy Science*, 1995, 78, s. 2358–2365.
9. Molquentin J., *Bioactive lipids naturally occurring in bovine milk*, *Nahrung* 1999, 43(3), s. 185–189.
10. Pariza M.W., *CLA, a new cancer inhibitor in dairy products*, *Bull. IDF*. 1991, 257, s. 29–30.
11. Parodi P., *Anti-cancer agents in milkfat*, *Aust. J. Dairy. Technol.*, 2003, 58(2), s. 114–118.
12. Precht D., Molquentin J., *Trans unsaturated fatty acids in bovine milk fat and dairy products*, *European Journal of Lipid Science and Technology*, 2000, 102, s. 635–639.
13. Przybojewska B., Rafalski H., *Kwasy tłuszczowe występujące w mleku a zdrowie człowieka. Sprzężony kwas linolowy (CLA)*, „Przegląd Mleczarski”, 2003, nr 5, s. 173–175.
14. Serafeimidou A., Zlatanov S., Kritikos G., Tourianis A., *Change of fatty acid profile, including conjugated linoleic acid (CLA) content, during refrigerated storage of yogurt made of cow and sheep milk*, *Journal of Food Composition and Analysis*, 2013, 31, s. 24–30.
15. Shantha N.C., Ram L.N., O’Leary J., Hicks C.L., Decker E.A., *Conjugated linoleic acid concentrations in dairy products as affected by processing and storage*, *Journal Food Science*, 1995, 60, s. 695–697.
16. Sieber R., Collomb M., Aeschlimann A., Jelen P., Eyer H., *Impact of microbial cultures on conjugated linoleic acid in dairy products – a review*, *International Dairy Journal*, 2004, 14, s. 1–15.
17. Yang L. Leung L.K., Huang Y., Chen Z.Y., *Oxidative stability of conjugated linoleic acid isomers*, *Journal Agric. Food Chem.*, 2000, 48, s. 3072–3076.
18. Żebrowska A., Banczar G., Molik E., *Właściwości prozdrowotne tłuszczu mlekowego*, *Wiadomości Zootechniczne*, R. XLVII, 2009, nr 2, s. 19–23.

THE EFFECT OF STORAGE ON THE CONTENT OF CONJUGATED LINOLEIC ACID (CLA) AND OTHER TRANS FATTY ACIDS IN YOGHURTS

Summary

The subject of the study was to evaluate the influence of storage time of yoghurts on the content of cis9trans11 C18:2 (CLA) acid and trans isomers of C18:1 and C18:2 in the fat extracted from these yoghurts. Analyzed were fresh yoghurts and yoghurts that were stored at a refrigeration temperature ($5 \pm 1^\circ\text{C}$) for 21 days. The analyses were performed with the use of gas chromatography method. Yoghurts were analyzed after 8, 16 and 21 days of storage.

The study showed that the storage time of yoghurts had a significant effect on the decrease of content of conjugated linoleic acid cis9trans11 C18:2 (CLA) and the decrease of content of trans C18:1 and trans C18:2 isomers in fat separated from analyzed yoghurts.

Keywords: yogurt, conjugated linoleic acid, trans isomers, storage time.